

Evaluatie

11 september 2025

1. Aanleiding

2. Het proces en gebeurtenissen

3. Opgedane ervaringen en openstaande vragen

3.1 Werksfeer

3.2 Samenstelling

3.3 Taken

3.4 Deelnamebereidheid preventie

3.5 Feiten en cijfers over de wolf in Fryslân

4. Aanbevelingen voor het vervolg

1. Aanleiding

Gedeputeerde Staten van Fryslân hebben op 28 november 2023 ingestemd met een aangepast reglement van Gebiedskommisje Wolf (GW)¹. In het instellingsbesluit staat bij artikel 2 dat GW de volgende taken heeft:

- 1) Het gevraagd of ongevraagd adviseren van Gedeputeerde Staten over:
 - a. beschermingsmaatregelen voor gehouden landbouwhuisdieren met betrekking tot wolven;
 - b. (innovatieve) projecten gericht op de preventie van wolvenschade;
 - c. bijzondere gevallen van wolvenschade;
 - d. de financiering van gewenste beschermingsmaatregelen.
- 2) Voorlichting geven en communiceren over preventie van wolvenschade richting dierhouders. GW voert deze werkzaamheden zelfstandig en/of in samenspraak met dierhouders uit.
- 3) Het evalueren van de werkzaamheden en het functioneren van de GW en het adviseren over de vervolgstappen.

De leden van de GW zijn benoemd voor een periode van drie jaar. De evaluatie als bedoeld in het 3^e lid wordt nu voor de twee keer uitgevoerd. Deze evaluatie is opgebouwd uit drie delen. We starten met het proces en de resultaten. Daarna volgt een beschrijving van de opgedane ervaringen. De evaluatie sluit af met aanbevelingen voor het vervolg.

2. Het proces en gebeurtenissen

September 2023 heeft GW hun functioneren en de nut en noodzaak van de gebiedscommissie geëvalueerd en overhandigd aan Gedeputeerde Staten². Op basis hiervan hebben Gedeputeerde Staten op 28 november 2023 ingestemd met het continueren en blijven faciliteren van de gebiedscommissie, het financieren van een werkbudget voor innovatie/onderzoek en een aanpassing van het reglement³. Sindsdien heeft het volgende zich voorgedaan, zie onderstaande tabel.

Tabel 1 totaaloverzicht met gebeurtenissen rondom de wolf

Datum	Gebeurtenis
September 2023	Advies Gebiedskommisje Wolf aan Gedeputeerde Staten ⁴
Oktober 2023	Werkbezoek georganiseerd voor gedeputeerde
28 november 2023	Besluit GS over adviezen GW
7 mei 2024	Besluit GS wijzingen subsidieregeling en ophogen subsidieplafond ⁵
8 mei 2024 2 december 2024 26 mei 2025	Overleg gedeputeerde, voorzitter Gebiedskommisje Wolf, B&W Ooststellingwerf en dierhouders
17 juni 2024	Bijeenkomst klankbordsessie over (voorkomen van) schade door de wolf rond Drents-Friese Wold ⁶

¹ <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR675079>

² https://cuatro.sim-cdn.nl/fryslan/uploads/sept23_evaluatie_gebietskommisje_wolf.pdf

³ <https://fryslan.notubiz.nl/document/13542420/1>

⁴ https://cuatro.sim-cdn.nl/fryslan/uploads/nov23_advies_gebietskommisje_wolf.pdf?cb=VsV2EheD

⁵ https://cuatro.sim-cdn.nl/fryslan/uploads/brief_ds_wijzigen_van_de_subsidiereregeling_voorkomen_schade_door_wolven_provincie_fryslan.pdf?cb=diShm1zZ

⁶ https://cuatro.sim-cdn.nl/fryslan/uploads/verslag_praktijkbijeenkomst_gebietskommisje_wolf_17_juni_0.pdf?cb=7z4X5_pg

Najaar 2024	Start innovatief onderzoek 'Pilot Conditionerende Rasters'
November 2024	Noordelijke reactie op conceptversie van geactualiseerde interprovinciaal wolvenplan. Fryslân was initiatiefnemer van deze reactie ⁷ .
29 januari 2025	Amendement aangenomen bij landbouwbeleidsbrief over wolf ⁸
17 februari 2025	Bijeenkomst t.b.v. eerste resultaten 'Pilot Conditionerende Rasters'
April 2025	Provincies committeren zich aan Wolvenplan 2025
7 Mei 2025	Besluit GS over de subsidieregeling en ophoging subsidiebudget ⁹
12 mei 2025	Werkbezoek staatsecretaris ¹⁰ en oplevering rapport 'Pilot Conditionerende Rasters' ¹¹
10 juni 2025	Tweede ophoging van subsidiebudget 2025 ¹²
11 september 2025	Tweede evaluatie Gebietskommissie Wolf

3. Opgedane ervaringen en openstaande vragen

3.1 Werksfeer

Tijdens de evaluatiebijeenkomst van 11 september 2025 hebben de leden stilgestaan bij ieders ervaringen en verbeterpunten in de Gebietskommissie Wolf. In de bijeenkomst zijn de ervaringen gedeeld. Over werksfeer is het volgende gezegd:

- De leden van de GW zijn tevreden over GW, maar vragen om scherp te blijven op een goede scheiding tussen de verschillende rollen die een lid kan bekleden.
- Enthousiasme is aanwezig in de groep en dient te worden geborgd.
- Uitweiding over het onderwerp wolf gebeurt, maar focus dient te worden gehouden op de in het regelement omschreven taken.
- Onbevangen sfeer met ruimte voor discussie in de groep.

3.2 Samenstelling

GW is nog steeds van mening dat zij een dusdanig gemêleerd gezelschap zijn dat ze een goede afspiegeling zijn van de mienskip en daarmee is geen uitbreiding van extra vertegenwoordigers in de GW nodig.

Wisseling in de ambtelijke ondersteuning op het gebied van communicatie wordt wel als hekelpunt genoemd. Gebietskommissie Wolf zou graag zien dat hierin meer continuering is op een complex onderwerp als de wolf, waarin de wijze van communiceren gedegen dient te gebeuren.

3.3 Taken

De leden van de commissie hebben hun taken nogmaals tegen het licht gehouden, maar hebben geen wens geuit om dit aan te passen. Een uitbreiding van taken, bijvoorbeeld een bredere adviesrol over wolvenbeleid, zoals veiligheid, wordt op voorhand niet als wenselijk

⁷ https://cuatro.sim-cdn.nl/fryslan/uploads/noordelijke_reactie_op_wolvenplan_2025.pdf?cb=odcbt9NI

⁸ https://fryslan.notubiz.nl/modules/6/moasjes_en_amendementen/1013713?parent_event=1286899

⁹ https://fryslan.notubiz.nl/document/15505613/1?connection_type=17&connection_id=11828636

¹⁰ <https://publicaties.bij12.nl/voortgangsrapportage-wolf-16-juni-2025/nieuws-uit-de-provincies>

¹¹ https://cuatro.sim-cdn.nl/fryslan/uploads/def_rapport_pilot_conditionerende_rasters.pdf?cb=14fAjWLG

¹² https://fryslan.notubiz.nl/document/15652089/1/Brief+DS+Wijzigen+subsidiebudget+van+de+Friese+subsidieregeling+om+de+aanschaf+van+wolfwerende+maatregelen+te+stimuleren+20250610+%28geanonimiseerd%29?connection_type=17&connection_id=11968801

beschouwd.

3.4 Deelnamebereidheid preventie

Ten tijde van de eerste evaluatie van GW in september 2023 was er weinig animo voor het treffen van preventie. Vandaag de dag is er meer vraag naar de subsidieregeling (het subsidiebudget is in tussentijd drie maal verhoogd/verruimd) en wordt meer preventie getroffen bleek uit een recent onderzoek¹³. In opdracht van provincie Fryslân zijn in de winter van 2023/2024 en 2024/2025 tellingen uitgevoerd naar de optische aanwezigheid van wolfwerende maatregelen voor percelen met gehouden dieren in een deel van het wolvegebied. In deze periode lijkt het aandeel beschermde dieren te zijn gestegen. Zo werd bij schapen (de groep die het meeste voorkomt bij wolvenaantallen) in 2023/2024 bij 20,31% en in 2024/2025 bij 30,64% van de percelen wolfwerende maatregelen aanwezig te zijn. De toename in het treffen van wolfwerende maatregelen zou een gevolg kunnen zijn van de stimulerende werking van de subsidieregeling. Echter, GW vindt dat er blijvend gekeken moet worden naar een toekomstbestendige werkwijze rondom preventie. De gebiedscommissie ontvangt nog steeds signalen van dierhouders dat er nog bezwaren zijn tegen het treffen van wolfwerende maatregelen, bijvoorbeeld door de factor arbeid.

3.5 Feiten en cijfers over de wolf in Fryslân

Aanwezigheid van wolven

In december 2021 was er volgens het interprovinciaal wolvenplan sprake van een gevestigde wolvin in Zuidoost-Fryslân/Zuidwest-Drenthe. Dezelfde winter werd zelfs duidelijk dat er sprake was van een heus wolvenpaar in dit gebied, omdat een mannelijk individu zich erbij had gevoegd. In de zomer van 2022 bleek dit duo welpen te hebben gekregen waardoor er sprake was van een roedel wolven. Het is momenteel onbekend hoe groot de huidige roedel van de Drents Friese regio precies is, het volgende is bekend:

- Bij de roedel in het Drents-Friese Wold zijn het afgelopen jaar vier (nieuwe) welpen vastgesteld met camerabeelden.
- In het voorjaar van 2025 zijn zowel het ouderpaar als negen nakomelingen van de roedel in de Drents-Friese regio aangetoond met DNA. Deze nakomelingen zijn geboren in de periode 2022 – 2024.
- In 2022 zijn drie welpen geboren, in 2023 acht en in 2024 zeven. Een aantal van hen zijn omgekomen in het verkeer en één werd gedood bij het incident in Wapse.
- Eén van de nakomelingen werd op 14 mei 2025 doodgereden op de N381 bij Zweelo (provincie Drenthe). Middels DNA werd vastgesteld dat dit een nakomeling is van de roedel in de Drents-Friese regio.
- Middels DNA werd ook vastgesteld dat één van de nakomelingen uit de roedel van Drents Friese regio samen met een andere wolf een nieuwe roedel is gesticht in Drenthe.

Het leefgebied van de roedel bestaat uit meerdere natuurgebieden en tussenliggend agrarisch gebied in het grensgebied van Fryslân en Drenthe, bleek uit een studie van Wageningen Environmental Research.

Schade tegemoetkoming

De provincie Fryslân vergoedt schade door de wolven aan hobby- en bedrijfsmatig gehouden vee. Ook eventuele kosten van de veearts en destructie worden vergoed. De hoogte van de tegemoetkoming hangt af van de taxatiewaarde van het dier. Recent heeft BIJ12 de richtlijn voor taxatie bij wolvenschade aangepast. Hieronder enkele cijfers over de tegemoetkoming in wolvenschade en de aanvallen en schademeldingen per diersoort. Afgelopen jaren is er een stijging te zien in de hoeveelheid uitgekeerde tegemoetkoming van wolvenschade. Naast het

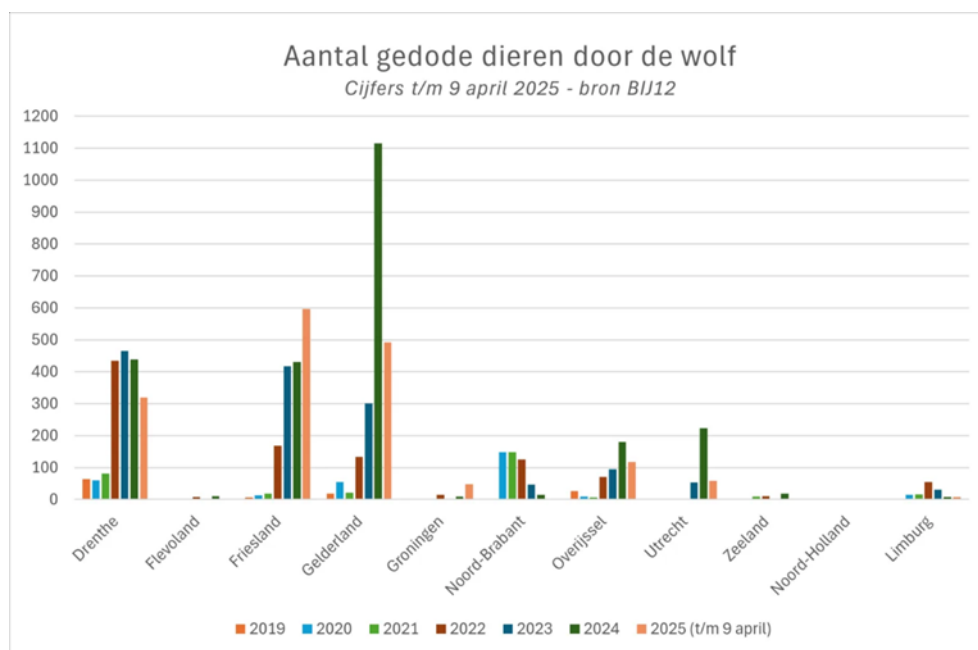
¹³ Hasper H. en Meer, van der W.J., 2025 Onderzoek landbouwhuisdieren ZuidwestDrenthe, Midden-Drenthe en Zuidoost-Fryslân

financiële aspect is er ook een emotionele impact van een wolvenaaval op gehouden dieren.

Tabel 2 overzicht met hoogte van tegemoetkoming bij wolvenschade in Fryslân per kalenderjaar.

Kalenderjaar	Hoogte tegemoetkoming van wolvenschade in Fryslân
2018	€ 5.005
2019	€ 2.571
2020	€ 1.525
2021	€ 4.931
2022	€47.753
2023	€129.847
2024	€169.906

Het totaal aantal gedode landbouwhuisdieren was in de eerste drie maanden van 2025 hoger dan de totale aantallen in 2024, wat tot nu toe het hoogste jaar was. Zelfs landelijk gezien vonden nergens zoveel wolvenaallen plaats in de eerste drie maanden van 2025 als in Fryslân, terwijl hier een (gedeelde) wolvenroedel zich bevindt.

Figuur 1: Aantal gedode dieren per provincie uiteengezet over de jaren. Bron: BIJ12.

Subsidie

12 april 2022 werd de subsidieregeling opengesteld. Er werd rekening gehouden met een aanloopfase en de commissie hoopte dat de mienskip op langere termijn de weg naar de regeling beter ging vinden. De commissie, de wolvenconsulent en Gedeputeerde Staten kijken gezamenlijk naar het aantal aanvragen en de behoefte aan de Friese subsidieregeling. Dit bleek ten tijde van de vorige evaluatie niet het geval te zijn. In de tussentijd hebben GW diverse adviezen uitgebracht. Dit heeft er voor gezorgd dat GS de regeling een aantal keren hebben aangepast, wat leidde tot een verhoogde animo voor de regeling. Om uitputting van subsidiebudget te voorkomen, verhoogden GS in mei 2024, mei 2025 en juni 2025 het subsidiebudget.

Het meest recente besluit van GS over de 'Subsidieregeling voorkomen schade door wolven provincie Fryslan' dateert van 10 juni 2025. Er is sindsdien een aantal aanvragen ingediend waarover 15 aanvragen een positief oordeel zijn gevormd, met een bedrag van €107.011 en 11 aanvragen zijn nog in behandeling. Over het laatste is GW van mening dat subsidies snel(ler) dienen te worden toegekend.

4. Aanbevelingen voor het vervolg

De evaluatie van 11 september 2025 geeft inzicht in de bereikte resultaten en de onderwerpen die nog uitwerking nodig hebben. De evaluatie bood ook de mogelijkheid om als Gebiedskommisje Wolf te bepalen welke toekomst wij zien voor onze commissie.

Er is veel bereikt in de afgelopen periode. Soms tastbare resultaten, zoals de adviezen aan Gedeputeerde Staten van Fryslân, maar sommige minder tastbaar, bijvoorbeeld de mogelijkheid voor Friese dierhouders om ergens hun zorgen over wolvenschade te kunnen uiten, bijvoorbeeld tijdens één van de bijeenkomsten.

Waar voorheen vooral inzet nodig was om dierhouders te enthousiasmeren voor het treffen van wolfwerende maatregelen, is nu vooral behoefte aan informatie/voorlichting over de subsidieregeling en praktische aspecten rondom de plaatsing van wolfwerende maatregelen. Echter, niet iedere dierhouder kan uit de voeten met de huidige wolfwerende maatregelen bijvoorbeeld door de factor arbeid. Om deze uitdaging voor dierhouders te ondervangen, zal innovatie voor wolfwerende maatregelen een uitkomst bieden. De gebiedscommissie kijkt daarom tevreden terug op de inzet van het werkbudget, waardoor innovatie in de vorm van de Pilot Conditionerende Rasters mogelijk werd gemaakt. Innovatie en kennisontwikkeling blijft daarmee de komende tijd een speerpunt, zeker nu het Rijk met het Landelijke Initiatief Veebescherming daarvoor middelen aan de provincie beschikbaar heeft gesteld.

Het werk van de Gebiedskommisje Wolf blijft nodig. De taken zijn weliswaar verschoven, maar niet afgerond: met de uitbreiding van de populatie wolven, en op dit moment ook de toenemende hoeveelheid wolvenschade, blijft preventie en innovatie nodig. Aanbeveling aan Gedeputeerde Staten van Fryslân is dan ook om Gebiedskommisje Wolf voort te zetten en daarmee te blijven faciliteren. Hiervoor dient de zittingsperiode van Gebiedskommisje Wolf te worden verlengd en het reglement te worden aangepast. Met meer inzet op communicatie, zoals met nieuwsbrieven en informatiebijeenkomsten, is de GW meer zichtbaar/toegankelijk voor de doelgroep dierhouders. Eveneens wil de gebiedscommissie mee blijven denken over innovatieve pilots/projecten. Voorstel is om de toegevoegde waarde van de gebiedscommissie na een periode van twee jaar (in 2027) opnieuw te evalueren.